

Veensloten en Knollenkamp

Midden in het centrum van Vierhouten ligt aan de Nuns peterweg een landelijk graslandbied, dat in belangrijke mate het aanzicht van het dorp bepaalt. Het laat nog iets zien van het Vierhouten van vroeger toen het nog een boerendorp was met hoofdzakelijk boerderijen.

Vierhouten is in de loop der jaren flink van aanzien veranderd maar behield, mede door dit gebied, grotendeels haar kenmerkende “enkvorm”. Een es of enk is een stuk grond dat al eeuwen in gebruik is bij boeren die hun boerderijen aan de rand daarvan bouwden. Tijdens de uitbreidingsplannen in de jaren 60 van de 20e eeuw was een weg door het gebied gepland van de Hertlaan naar de Waskolkweg. Deze weg is er gelukkig nooit gekomen.

Op bijgaande kaart uit 1805 van kaartenmaker De Man is goed de oude vorm van het enk dorp Vierholte te zien. De landbouwgronden liggen als een waaier om het centrum heen en worden afgeschermd door wallen. Veel van die wallen zijn nog terug te vinden in het landschap, ze liggen nu voor een deel in bosgebied.



In het zuiden ligt het Vierhouterbos. Noordelijk, oostelijk en westelijk van Vierholte liggen de ruige, onvruchtbare gebieden, de uitgestrekte zandgronden en heidevelden. De rode stip op de kaart is het huidige dorpscentrum, ongeveer ter hoogte van de supermarkt aan de Nuns peterweg 18. Op de kaart zijn enkele oude en nieuwe namen toegevoegd. Niet al deze namen bestonden in 1805 al, maar het geeft zo een beter beeld van de situatie. Duidelijk zichtbaar rechtsboven de rode stip is het graslandgebied waar dit verhaal over gaat.

Vroeger moest men goed nadenken waar men een huis of boerderij ging bouwen. De grond moest vruchtbaar zijn en er moest water voorhanden zijn. De meeste boerenerven in Vierhouten lagen daarom op plekken waar het grondwater dicht onder het oppervlak ligt, bij zogenaamde sprengen. Volgt men de ligging van de oude boerderijen, dan heeft men ongeveer de loop van deze sprengen te pakken. Bij de sprengen zelf zit het grondwater dicht aan de oppervlakte, enkele meters verderop kan het maar zo zijn dat men tientallen meters de grond in moet boren voor men grondwater vindt.

Veensloten

In het graslandgebied in het centrum van Vierhouten ligt een nat en laaggelegen gebied waar vrijwel altijd water staat. In de volksmond wordt dit daarom ook wel de “Veensloten” (meest gebruikte naam) of “’t Veen” genoemd, deze naam is vooral bekend onder oudere Vierhouters en is niet op landkaarten vermeld. Op het oude kaartje hierna is dit gebied duidelijk herkenbaar, het ligt midden tussen de boerderijen in (zie rechts van de “V”).



Het graslandgebied in het centrum van Vierhouten, gelegen tussen Plaggeweg – Nuns peterweg en Waskolkweg is al heel oud. Een aantal van de oudste boerderijen van Vierhouten lagen om dit gebied gegroepeerd. Rondom dit gebied werden de eerste boerderijen gebouwd en is het dorp Vierhouten vermoedelijk ontstaan.



Vrijwel alle bekende oude boerderijen en boerderijtjes waren gegroepeerd rondom of nabij de Veensloten:

1. Gortelseweg 3 (Het Nuckengoedt, later De Ouwe Stee)
2. Plaggeweg 26 (Goed Vierholten, later De Jonge Stee)
3. Nunspeetweg 14 (The Novice)
4. Waskolkweg 1 (Den Oldenhof, later Lindehoeve)
5. Waskolkweg 12 (Gerrit Woutersgoed, later familie Mouw).
6. Waskolkweg 17 (Goed Vierholten, later Berghuis, nieuwbouw door Hans Mulder)
7. Waskolkweg 15 (De Nachtegaal)
8. Plaggeweg 256 (nu Hertlaan 24-26)



VIERHOLTE in 1805 (kaart van kaartenmaker De Man) – uitsnede met centrum Vierhouten

1. Gortelseweg 3 (Het Nuckengoedt, later De Ouwe Stee)



De Notarissen WALTER te Apeldoorn en HOFFMANN te Nunspeet zullen op **Dinsdagen 10 en 24 Maart a.s.** telkens des voormiddags 11 uur bij JAC. VERSTEEG aan het Ouddermoer bij INZET en TOESLAG, zonder beraad, veilen voor de erven W. VAN ESSEN:

al de Onroerende Goederen,
behoorende tot diens nalatenschap en bestaande uit:

I. Het boerenerf gen. Groot Vierhouten, gelegen te Vierhouten onder Nunspeet, bestaande uit: huis, schuur, berg, schaapskooi, tuin, vruchtboomen, bouwlanden, grasland, hakhout en o.p.g. boomen, kadaster Nunspeet sectie E No. 369, 372, 476, 478, 490, 886, 727, 1145, 1146 en 477 samen groot 6—97—70 H.A.

II. Bouwland genaamd de Wilde Kamp, gelegen aan de Noordzijde van den weg van Gortel naar Vierhouten, kad. Nunspeet sectie E Nos. 468 en 469 samen groot 1—68—80 H.A.

I en II zijn in huur bij D. van Huijgenbosch.

Al rond 1470 stond op deze plek een boerderij bewoond door Evert Nusen to Bueren. Deze boerderij droeg de naam "Het Nuckengoedt". In de 17^e eeuw was de boerderij in bezit van Ebertgen Lubbersen, weduwe van Teunis Coenraedts. De Elburgse burgemeester Sticker Loeff en later zijn zoon scholt Nicolaes Loefsen waren de volgende eigenaren. Het goed werd in 1681 gekocht door Antony Nuck van Harderwijk.

In 1832 krijgt de boerderij als kadastrale ligging sectie E, nummer 371. Eigenaar is dan Anthony of Heribert van Westervelt uit Harderwijk. In februari 1908 heette het boerenerf "Groot Vierhouten", aldus een advertentie voor een veiling van het erf. In die tijd was de boerderij eigendom van de familie Van Essen uit Uddel. Zij verhuurden het pand aan de familie Van Panhuis.

Na de familie Van Panhuis werd de boerderij aan de Gortelseweg 3 in Vierhouten verhuurd aan de familie Dirk van Huigenbosch. Zij woonden er van 1906 tot 1960. Daarna werd het een restaurant met de naam "De Ouwe Stee", dat afbrandde in 1970. De boerderij werd niet herbouwd.

2. Plaggeweg 26 (Goed Vierholten, later De Jonge Stee)



Al voor 1563 lag hier het "Goed Vierholten". Het goed werd vernoemd naar de buurtschap "Vierholten", maar werd ook wel "Egbert Woltersgoed" genoemd. In dat jaar werd het echter opgesplitst in twee delen: "Goed Vierholten" (nu Waskolkweg 17) en een tijnsgoed (nu Plaggeweg 26).

De huidige boerderij op deze plek dateert in de kern van het gebouw mogelijk van omstreeks 1650, een deurtje met houtsnijwerk uit de Reformatietijd, zou dat volgens deskundigen bewijzen. De muurankers, met de tekst "1819" duiden een restauratiejaar aan.

In 1832 was de boerderij eigendom van Peter van Grevenhof. In dat jaar werd het Kadaster in gebruik genomen en kreeg het als kadastrale ligging sectie E, nummer 392. De boerderij werd vanaf ongeveer 1833 bewoond door de familie Berghuis.

Rond 1946 werd de boerderij verkocht aan de familie Van Huigenbosch. In 1962 werd het restaurant "De Jonge Stee", later woonhuis en nu is het een Bed & Breakfast.

3. Nuns peterweg 14 (The Novice)



Deze boerderij werd gebouwd in 1843 en werd tot 1933 bewoond door de familie Schouten. De boerderij werd van 1933 tot 1970 bewoond door de familie Van Huigenbosch. In 1972 werd het verbouwd tot restaurant. Het heeft diverse eigenaren gehad en heette "De Zwarte Keiler", "De Gasterij" en nu "The Novice".

4. Waskolkweg 1 (Dries Petersgoed, later Den Oldenhof en Lindehoeve)



Al in de 15^e eeuw was op deze plek een herengoed bekend, bewoond door Oth Peters en Albert Vos. In 1576 woonden hier Gerrit en Albert Willemsen Vos, de boerderij heette toen "Den Oldenhof". In 1592 woonde Andries Peters daar en werd het goed ook wel "Dries Petersgoed", genoemd.

In de eerste helft van de 17^e eeuw was het goed eigendom van Drees Peters uit Elburg. Het werd in 1630 door hem gevrijd (vrijgekocht) en werd daardoor een zogenaamd “tijnsgoed”. In de 18^e eeuw kreeg Jan Vierhouten een erfdeel uit het goed. Eind 18^e eeuw was het goed opgesplitst en bestond toen uit drie erven. In 1832 stond het perceel waarop Waskolkweg 1 lag kadastraal bekend als sectie E, nummer 376 en was in eigendom bij de weduwe van Willem Kamphuis.

De boerderij “Den Oldenhof” is later eigendom van Hendrik Jansen van de Brake en werd op 19 maart 1866 verkocht aan Elisabeth Catharina Petronella (Cateau) Boonen. Vanaf ongeveer 1882 werd de boerderij verpacht aan Frank Schouten en echtgenote Maria Hop. In 1913 kocht de familie Schouten de boerderij. Daarna is de stokoude 17^e-eeuwse boerderij “Den Oldenhof” vervangen door een nieuwe boerderij en werd het een pension met toen nog de naam “Pension Schouten”.

In 1924 werd de pension-boerderij uitgebreid kreeg de naam “De Lindenhoeve”. Vanaf die tijd tot 1949 werd het pension gerund door Bartje Schouten, met haar echtgenoot Dirk Hooghordel. Zoon Lambert nam het daarna over met echtgenote Jentje.

In september 1987 kwam er een eind aan de rijke geschiedenis van het pand, inmiddels eigendom van de Gemeente Nunspeet. Het moest plaats maken voor nieuwbouwwoningen.

5. Waskolkweg 12 (Gerrit Woutersgoed, later familie Mouw).



Al rond 1600 lag er op deze plek een herengoed, eigendom van Gerrit Wouters, vandaar de naam “Gerrit Woutersgoedt”. Zijn oudste dochter Gese Wouters, getrouwd met Lambert Herberts, erfde het grootste deel van het goed, dat vanaf toen “Lambert Herbertsgoedt” werd genoemd. Oudste zoon Aelbert Lamberts erfde het goed. Hij had geen kinderen, dus toen hij overleed werd zijn neef Steven Aleffs eigenaar van het goed. In 1634 werd het goed “gevrijd en tot een thinsgoed gemaakt”. Het goed werd in 1638 gesplitst door Claes Feyt, deze helft was eigendom van de familie Nuck uit Harderwijk. De andere helft was eigendom van: Olijff Egberts (1630), Oloff Oloffsen (1687) en Willem Oloffsen (1689). In de 18^e eeuw volgen dan Jan Cornelissen Ruys, Ellard Brouwer, Hendrik Aalten de Weerd uit Leuvenum. In 1832 krijgt de boerderij de kadastrale gegevens sectie E, nummer 429. Eigenaar is op dat moment Rikkert de Bruin. Daarna neemt de schoonzoon van Rikkert de Bruin, Cornelis Mouw, de boerderij over.

In 1856 is er een nieuwe boerderij gebouwd. Die werd rond 1910 bewoond door de familie Mouw. De boerderij brandde in 1917 volledig af en werd herbouwd. De boerderij is jarenlang bewoond geweest door de familie Mouw. In 1995 werd de oude boerderij uit 1917 afgebroken en vervangen door een nieuw huis in landelijke stijl.

6.Waskolkweg 17 (Goed Vierholten, later Berghuis, nieuwbouw door Hans Mulder)



Al voor 1563 lag hier het “Goed Vierholten. Het goed werd vernoemd naar de buurtschap “Vierholten”, maar werd ook wel “Egbert Woltersgoed” genoemd. In dat jaar werd het echter opgesplitst in twee delen: “Goed Vierholten” (nu Waskolkweg 17) en een tijnsgoed) en een tijnsgoed (nu Plaggeweg 26). In 1610 werd het “Goed Vierholten” bewoond door Arnt Egberts en werd toen ook wel “Arnt Egbertsgoed” genoemd. Daarna woonde zijn dochter Egbertgen Otten er. In 1648 komt het goed in handen van de adellijke familie Van Essen, die het tot 1795 in bezit heeft. Het staat in die tijd bekend als het “Van Essengoed”. In 1832 stond de boerderij kadastraal bekend als sectie E, nummer 429 en was eigendom van Rikkert de Bruin.

Frank Berghuis, die even verderop opgroeide in de boerderij aan de Plaggeweg 26, liet aan de Waskolkweg een nieuwe boerderij bouwen. De boerderij (destijds nog Waskolkweg 13, later omgenummerd naar 17) werd rond 1906 zijn eigendom. In de jaren 60 en 70 van de 20^e eeuw raakte de boerderij steeds meer in verval. De familie Berghuis ging uiteindelijk in het naast de boerderij gelegen bakhuisje wonen. Uiteindelijk is het dak van de boerderij ingestort door jaren verwaarlozing en de uiteindelijke leegstand. De restanten van de boerderij werden na 1975 afgebroken.

Rond 1977 werd er door de familie Mulder een nieuw landhuis in boerderijstijl gebouwd.

7. Waskolkweg 16 (De Nachtegaal)



In 1870 werd hier een klein boerderijtje gebouwd door Van Emst. Het werd rond 1910 bewoond door de Berend van 't Slot en echtgenote Kornelisje Berghuis. In 1935 kwam het in handen van de familie F. Hooghordel. Het boerderijtje kreeg in de loop der jaren de naam "De Nachtegaal". Het boerderijtje werd in 1994 afgebroken en vervangen door een luxe bungalow.

8. Plaggeweg 256 (nu Hertlaan 24-26)



Al in 1832 stond hier een boerderijtje dat in dat jaar als kadastrale ligging sectie E, nummer 405 kreeg. Het boerderijtje was toen eigendom van Berend Boere.

In 1906 was het een eenvoudig Veluws boerderijtje met 2 vertrekken, gebouwd van riet en heide, bewoond door de weduwe Aartje Mulder – Pater en haar vier kinderen. Omstreeks 1939 werd het boerderijtje bewoond door de familie Van Panhuis.

In de jaren 60 van de 20^e eeuw werd het boerderijtje eigendom van de gemeente die het door verkocht aan een particulier als bouwperceel in het kader van het "Uitbreidingsplan Vierhouten". Het boerderijtje stond daarna leeg en raakte vervallen. In 1971 brandde het boerderijtje af. Later zijn daar de huizen aan de Hertlaan 24 en 26 gebouwd.

Knollenkamp

Het graslandengebied waarin de “Veensloten” liggen, zou volgens de overlevering vroeger werden aangeduid als de “Knollenkamp”. Dat is heel goed mogelijk, want Vierhouten kende meerdere kampen, vaak al omstreeks 1600 bekend onder die namen: Havercamp, Schotkamp, Schurenkamp, Nieuwe Kamp, Bollekempken, Noordkamp(en), Slookamp, Utelerkamp.

“De Knollenkamp” was omstreeks 1902 eigendom van de familie Von Baumhauer, zoals blijkt uit deze houtverkoop (Elburger Courant, 25 januari 1902):

Houtverkoop
VIERHOUTERBOSCH.

Ten overstaan van Notaris
NBBB zullen op **Donderdag**
30 Januari 1902, 's morgens
om elf uur in het Hotel *Nunspeet* te Nunspeet,
worden verkocht:

Voor het VIERHOUTERBOSCH:
Akkermaalshout:

1. De Middelste Wester Hindebosch.
2. De Ooster Hindebosch.
3. De Zuider Hindebosch.
4. De Ooster Fransman.
5. De Drie Boschjes.
6. Het Onderste Hazelt.
7. De Kastanjabosch.

Boomen 15 perceelen Honderden, 2 pers.
Strabben, 2 perc. Waaihout, 123 perc. gehakte
Dennen, geschikt voor Balken, Slieten, Spannen,
Rikhout, Latten, Boonestokken en Brandhout.
Eenige perc. groene Beukenboomrijzen.
Aanwijzer de Boschwachter.

Voor den Heer Mr. VON BAUMHAUER:
Akkermaalshout:

1. De Schotkamp.
2. De Hazelsche kamp. Oostkant.
3. De Knollenkamp met Huisatode.

NB. De met vert. aangestreeken struiken zijn
niet in den verkoop begrepen en mogen niet
gehaakt worden.

Aanwijzer E. Hop Lz.

Voor HARMANUS VAN OLST:

Ongeveer 60 perc. gehakte Dennen, geschikt
voor Slieten, Rikhout en Spannen, benevens
eenige perceelen Takken, liggende nabij den
Griatweg bij den Tol van Beelen.
Aanw. Hendrikus Wijnbergen, 2 dagen voor
de verkoop.

Omstreeks 1920 werd er rogge verbouwd (Harderwijker Courant, 3 juli 1920):

Voor Mr. E. H. VON BAUM-
HAUER.

3 perc. rogge op de Paal-
akker; 1 perc. rogge op het
Hulletje; 1 perc. rogge in het
Kampje; 3 perc. rogge in den
Knollenkamp en 2 perc. in de
Ganzenakkers, alles te Vierhou-
ten. Aanw. Evert Hop, 3 dagen
voor den verkoop.

In 1926 werd de Knollenkamp wederom genoemd (De Harderwijker, 5 februari 1926):

HOUTVERKOOP
Vierhouterbosch, enz.

Notaris Mr. NEEB te Harderwijk is voornemens op WOENSDAG 10 FEBRUARI 1926, v.m. HALF ELF, in het hotel „Veluwe“ te Nunspeet, publiek verkoopen :

Voor het Vierhouterbosch,
Eikenhakhout:

1. De Vier Mudden, oostkant.
2. De Hamellootjes. 3. Nieuwenbosch, oostkant: 4. Idem noordkant. 5. Idem, westkant, 6. Idem, zuidkant, 7. De Kolkjes.

Ruim 200 perceelen GEHAKTE DENNEN,
geschikt voor balken, spannen, slieten, rikhout, latten, boonestokken en brandhout.
Eenige perceelen beukenwaaihout.
Eenige perc. groene beukenrijzen
Aanw. de boschwachter P. v. Emst, 3 dagen vóór den verkoop.

Voor Peter- en Gerritje van 't Meer.

Een perceel Hout
te Vierhouten.
Aanw. Jan de Bruin.
Voor de wed. F. Schouten.

Een perceel zwaar eikenhakhout
aan de Knollenkamp met Haverland bij Overvest.
Aanw. Dirk Hooghordel.
Voor den Heer
Mr. E. H. von Baumhauer.

58 perc. DENNEN,
geschikt voor posten, riggels, brandhout en boonestaken.

3 perceelen eikenboompjes,
geschikt voor posten.
Voor den Heer Ir. A. G. von Baumhauer.

1 perceel eikenhakhout
in de Noordkampen.
Aanw. geschiedt voor de Heeren Von Baumhauer door Jan Doppenberg en G. Mulder, 3 dagen voor den verkoop. 72

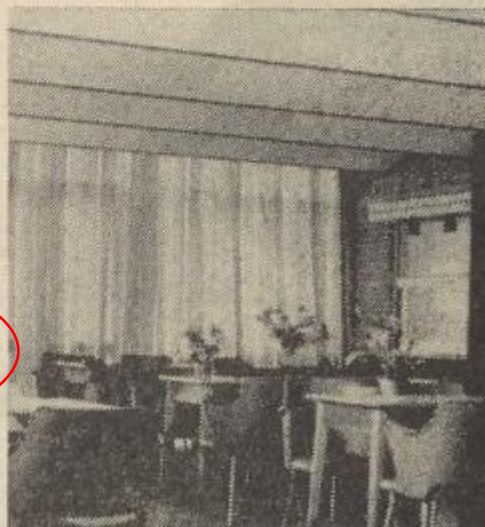
In een krantenartikel uit 1962 komt de naam “Knollenkamp” nog één keer voor: “Op een ruw terrein van zo’n 1 hectare groot, door dorpsbewoners “De Knollenkamp” genoemd, verrees in acht maanden tijd een “hyper-modern” nieuw vakantieoord.” Het gaat hier om “De (Vier) Foreesten”, aan de Gortelseweg 8.

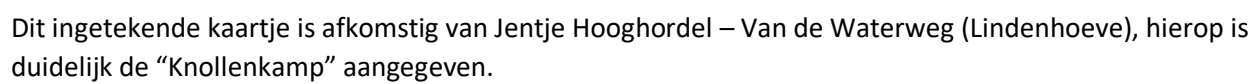
Dat perceel ligt echter aan de overzijde van de Gortelseweg en is een ander perceel dan het graslandengebied waar het hier over gaat. Het is niet meer te achterhalen of dat een fout van de schrijver van het krantenstukje is geweest of de heer Ter Haar, of dat het ook een juiste benaming is. Mogelijk heetten de beide gebieden samen wel “Knollenkamp”.

Vakantiecentra in Vierhouten weer belangrijk uitgebreid

Het dorpje Vierhouten, eigenlijk maar een gehucht met nog geen duizend inwoners, staat in de zomermaanden in het middelpunt van vele toeristen. Dit kleine dorpje, met zijn prachtige en natuurrijke omgeving, wordt in de vakantietijd door duizenden toeristen bezocht. Naast de particuliere verhuur- en pensionbedrijven, neemt de socialistische jeugdbeweging, met haar grote vakantieoord, in de omgeving van het dorp, een groot deel van het vakantiecentrum in beslag. Thans is Vierhouten, weer een groot vakantieoord rijker geworden. „De Vier Foreesten” dat zaterdag werd opengesteld, is een vakantiehuis, dat naar de eisen des tijds is ingericht. De eigenaar, de heer H. ter Haar, kon dan ook met een zekere trots de vele genodigden bij de opening ontvangen. De heer Ter Haar stelde in zijn welkomstwoord, dat het terrein waarop het gebouw is verrezen, acht maanden geleden nog een ruw terrein was en door de dorpsbewoners „De Knollenkamp” werd genoemd. In acht maanden tijds, is een fraai gebouwencomplex verrezen omringd door een prachtige tuin, waaraan hij zelf met schop en bijl hard heeft gewerkt.

Haar zijn doel bereikt. Spreker feliciteerde de familie hartelijk met dit eigen vakantieoord en wees er op dat het uiteindelijk succes zal afhangen van de geest en de sfeer, in dit huis. Buiten het gebouw vond de officiële openstelling plaats, waarna het verdere van de middag in gezellig samenzijn in de grote eetzaal werd doorgebracht. In de avonden maakten vele Vierhouters, die allen





Het gebied door de jaren heen:





